

Протокол № 4

письмового голосування науково-технічної комісії з питань термінології при Держстандарті України щодо вживання віддієслівних іменників

Всіх членів НТК — 45

Отримано аркушів опитування № 4 — 30

	Питання	ТАК	НІ
1	Чи доцільно пов'язувати утворення і значення українських віддієслівних іменників на “-ння”, “-ття” з відповідними українськими дієсловами так, як це рекомендує ДСТУ 3966 [5] і подано в таблиці?	30	0
2	Чи доцільно розрізняти засоби позначання понять дії (процесу), події і наслідку дії так, як це рекомендує ДСТУ 3966 і подано в таблиці?	30	0

Таблиця Дієслова та віддієслівні іменники для позначання дії, події, наслідку та інших понять (згідно з ДСТУ 3966, Додаток Г, п.п. Г.4.1, Г.9.1, Г.9.2)

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)		Подія (те, що відбулося чи відбудеться)		Наслідок, об'єкт, стан та ін.				
	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні			
1.	викладати, викладання	30	0	вікласти, вікладення	30	0	віклад	30	0
2.	вирізати, вирізання	30	0	вірізати, вірізання	30	0	віріз	30	0
3.	виробляти, вироблення	30	0	віробити, віроблення	30	0	віріб	30	0
4.	виділяти, виділення	30	0	віділити, віділення	30	0	віділ [1,3]	30	0
5.	вибирати, вибирання	30	0	вібрати, вібрання	30	0	вібір	30	0
6.	відбирати, відбирання	30	0	відібрати, відібрання	30	0	відбір	30	0
7.	ділити, ділення	30	0	поділити, поділення	30	0	піділ	30	0
8.	зводити, зводження, зводіння	30 28	0 2	звести, зведення	30	0	звід [1-7]	29	1
9.	вводити, ввбдження, вводіння	30 28	0 2	ввести, введено	30	0	ввід	30	0
10.	виводити, вивбдження, вивбдіння	30 28	0 2	вивести, виведення	30	0	вівід	30	0
11.	вимірювати, вимірювання	30	0	вімірити ¹ , вімірення	30	0	вімір	29	1
12.	виконувати, виконання	30	0	віконати, віконання ²	30	0	вікін	26	4
13.	випробувати, випробування	30	0	віпробувати, віпробування ³	30	0	віпроба [1,4,7]	28	2
14.	вирішувати, вирішування, рішати, рішання	28 28	2 2	вірішити, вірішення, рішити, рішення	27 27	3 3	вірішенець[7] рішенець [1-3]	22 25	8 5
15.	відгалужувати, відгалужування	30	0	відгалузити, відгалуження	30	0	відгалузок, відгалузина[6]	29 28	1 2
16.	розгалужувати, розгалужування	30	0	розгалузити, розгалуження	30	0	розгалузок, розгалузина	30 29	0 1
17.	відновлювати, відновлювання	30	0	відновіти, відновлення	30	0	відновленість, віднова [1,2,6] відновок [2]	26 29 24	4 1 6
18.	відхиляти, відхилання	30	0	відхиліти, відхілення	30	0	відхил [1,3,4,6-8]	29	1

¹ Дієслово “виміряти” не подано свідомо через те, що його доконаний і недоконаний вид відрізняється лише наголосом, адже в термінології краще вживати форми які відрізняються явно.

² Слово «виконання» утворено всупереч правилам словотворення (бо немає дієслова «виконати») і його вживання в значенні дії, події та наслідку скальковано з російського «исполнение».

³ Слово «випробування» утворено всупереч правилам словотворення (будову дієслова «випробувати» скальковано з російського «испытывать», українські дієслова: *пробувати, випробувати і випробовувати*) і вживання «випробування» в значенні дії, події та наслідку також скальковано з російського «испытание».

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Так	Ні	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Так	Ні	Наслідок, об'єкт, стан та ін.	Так	Ні
19.	вно́сити, вно́шення, вно́сіння	30 29	0 1	вно́сті, вно́сення	30	0	вно́сок	30	0
20.	готува́ти, готува́ння, підготóвлювати, підготóвлювання	30	0	підготóвувати, підготóвування, підготóвити, підготóвлення	30	0	підготóваність, підготóвленість підготóва[7,11]	26 24 26	4 6 4
21.	деформува́ти, деформува́ння	30	0	здеформува́ти, здеформува́ння	30	0	деформа́ція	30	0
22.	додава́ти, додава́ння	30	0	дода́ти, додання	30	0	дода́ток; дода́нок; дода́ча	30 26 27	0 4 3
23.	екранува́ти, екранува́ння	30	0	заекранува́ти, заекранува́ння	30	0	екран, екрано́вання	30 26	0 4
24.	йменува́ти, йменува́ння	30	0	найменува́ти, найменува́ння	30	0	найме́ння	30	0
25.	класифікува́ти, класифікува́ння	30	0	покласифікува́ти, покласифікува́ння, розкласифікува́ти, розкласифікува́ння	28 30	2 0	класифіка́ція	30	0
26.	комбінува́ти, комбінува́ння	30	0	скомбінува́ти, скомбінува́ння	30	0	комбіна́ція, скомбіно́ваність	30	0
27.	контролюва́ти, контролюва́ння	30	0	проконтролюва́ти, проконтролюва́ння	30	0	контро́ль (служба, засіб)	30	0
28.	користа́ти, користа́ння, використóвувати, використóвування	28 30	2 0	вікористати, вікористання ⁴	30	0	вікористаність ко́ристь	30 28	0 2
29.	крéслити, крéслення	30	0	накрéслити, накрéслення	30	0	крéсленик ⁵ [1,4,7,10]	29	1
30.	монтува́ти, монтува́ння	30	0	змонтува́ти, змонтува́ння	30	0	монта́ж	30	0
31.	модернізува́ти, модернізува́ння	30	0	змодернізува́ти, змодернізува́ння	30	0	модерніза́ція	30	0
32.	модифікува́ти, модифікува́ння	30	0	змодифікува́ти, змодифікува́ння	30	0	модифіка́ція	30	0
33.	напру́жувати, напру́жування	30	0	напру́жити, напру́ження	30	0	напру́га	30	0
34.	заува́жувати, заува́жування	30	0	заува́жити, заува́ження	30	0	заува́га [1,3,7,9]	30	0
35.	наванта́жувати, наванта́жування	30	0	наванта́жити, наванта́ження	30	0	наванта́га ⁶ [1,7,10,11,12];	29	1
36.	надходи́ти, надходи́ження	30	0	наді́йти, наді́дення	30	0	надхі́д	29	1
37.	назива́ти, назива́ння	30	0	назва́ти, назва́ння	30	0	на́зва	30	0
38.	нанóсити, нанóшення нанóшувати, нанóшування	30	0	нанести́, нанéсення	30	0	нанóс	28	2
39.	нумерува́ти, нумерува́ння	30	0	пронумерува́ти, пронумерува́ння	30	0	нумера́ція, пронумеро́ваність	30	0

⁴ Слово «використання» утворено всупереч правилам словотворення (бо немає дієслова «використати») і його вживання в значенні дії та події скальковано з російського «использование».

⁵ Крім слова *крéсленик* у словниках є ще *креслюнок*, проте його скальковано із слова *малюнок* всупереч правилам словотворення. Віддієслівні іменники, що означають наслідок дії, на *-унок (-юнок)* утворюються від дієслів на *-увати (-ювати)*: *малювати* — *малюнок*; *пакувати* — *пакунок*; *рахувати* — *рахунок* тощо, а від дієслів на *-ити* — іменники на *-еник*: *варити* — *вареник* тощо.

⁶ ДСТУ 3647-97, ДСТУ 3801-98, ДСТУ 3896-99.

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Так	Ні	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Так	Ні	Наслідок, об'єкт, стан та ін.	Так Ні	
								Так	Ні
40.	обґрунтувати, обґрунтування	30	0	обґрунтувати, обґрунтування	30	0	ґрунт; обґрунтування, обґрунтованість	29 29 30	1 1 0
41.	обладнувати, обладнування	30	0	обладнати, обладнання	30	0	обладдя [9,10], облада [4], обладунок[1,4]	26 25 29	4 5 1
42.	обробляти, обробління	30	0	обробити, оброблення	30	0	обробіток; обробок[6,11]	29 30	1 0
43.	обслужувати, обслужування	30	0	обслужити, обслуження	30	0	обслуга[1,3,6,10] (обслужівчий персонал)	30	0
44.	орієнтувати, орієнтування	30	0	зорієнтувати, зорієнтування	30	0	орієнтація, зорієнтованість	30	0
45.	оформлювати, оформлювання	30	0	оформити, оформлення	30	0	форма, оформленість, оформа	28 30 25	2 0 5
46.	оцінювати, оцінювання	30	0	оцінити, оцінення	30	0	оцінка	30	0
47.	ощаджувати, ощаджування	30	0	ощадити, ошадження	30	0	ощадок [1,2]	26	4
48.	падати, падання ⁷	30	0	(в)упасти, (в)упадення	30	0	упад[1,3,7]; (в)упадина	30	4 1
49.	пакувати, пакування	30	0	упакувати, упакування	30	0	пака, пакунок, пакування	30 30	0 0
50.	перевіряти, перевіряння	30	0	перевірити, перевірення	30	0	перевірка	30	0
51.	перевозити, перевоження, перевозіння	30 28	0 2	перевезти, перевезення	30	0	перевіз	30	0
52.	передавати, передавання	30	0	передати, передання	30	0	передача	30	0
53.	писати, писання	30	0	написати, написання	30	0	напис	30	0
54.	позначати, позначання	30	0	позначити, позначення	30	0	познака [1,3,7]	30	0
55.	показувати, показування	30	0	показати, показання	30	0	показ [1-3,6]	30	0
56.	покривати, покривання	30	0	покріти, покриття	30	0	покрив ⁸ [1-4,9,10]	30	0
57.	посилати, посилення	28	2	послати, послання	28	2	посылка ⁹ ; посылка ¹⁰ [1,3]	27 30	3 0
58.	призначати, призначання	30	0	призначити, призначення	30	0	призначеність; признача[1]	30 27	0 3
59.	прогнозувати, прогнозування	30	0	спрогнозувати, спрогнозування	30	0	прогноз	30	0
60.	розміщувати, розміщування	30	0	розмістити, розміщення	30	0	розміщеність	30	0
61.	рознімати, рознімання	30	0	розняти, розняття	30	0	рознім [7,11]	30	0
62.	розробляти, розробління	30	0	розробляти, розроблення	30	0	розробок; розробка	30 25	0 5
63.	ташувати, ташування, розташовувати, розташовування	29 30	1 0	розташувати, розташування	30	0	розташунок; розташовання; розташованість	27 30 30	3 0 0

⁷ Слово «падіння» і його вживання в значенні дії і події скальовано з російського «падение» (за схемою: ветер — вітер), і воно не походить ні від падати, ні від упасти.

⁸ Слово «покрив» треба вживати скрізь де йдеться про наслідок дії «покривати» [1,7,9,10], а не тільки там, де це дозволяє російська мова (волосяной покров, травяной покров тощо).

⁹ Те, що посилають.

¹⁰ Умовна позначка літературного джерела, на яке посилаються у тексті обо вказівка на нього. Посылка і посылка практично ніколи не перетнаються

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Так	Ні	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Так	Ні	Наслідок, об'єкт, стан та ін.	Так	Ні
64.	складати, складання	30	0	складати, складення	30	0	складень [1,3,7]	29	1
65.	сполучати, сполучання	30	0	сполучити, сполучення	30	0	сполука	30	0
66.	статкувати, статкування, устаткувати, устаткування	27 30	3 0	устаткувати, устаткування	30	0	устаткування, статок	30 29	0 1
67.	публікувати, публікування	30	0	опублікувати, опублікування	30	0	публікація, опублікованість	30	0
68.	редагувати, редагування	30	0	зредагувати, зредагування	30	0	редакція, зредагованість	30	0
69.	реєструвати, реєстрування	30	0	zareєструвати, zareєстрування	30	0	(запис в реєстрі) реєстрація	30	0
70.	специфікувати, специфікування	30	0	розспецифікувати, розспецифікування	30	0	специфікація, розспецифіко- ваність	30 27	0 3
71.	стандарт(из)увати, стандарт(из)ування	30	0	застандарт(из)увати, застандарт(из)ування	30	0	стандарт, стандартизація застандар- т(из)ованість	30 28 29	0 2 1
72.	сертифікувати сертифікування	30	0	осертифікувати осертифікування	30	0	сертифікат, сертифікація, осертифікова- ність	30 28 29	0 2 1
73.	уніфікувати, уніфікування	30	0	зуніфікувати, зуніфікування	30	0	уніфікація, зуніфікованість	30	0
74.	управляти, управління ¹¹	30	0	—	30	0	управа, управник	28 28	2 2
75.	ухвалювати, ухвалення	30	0	ухвалити, ухвалення	30	0	ухвала	30	0
76.	аналізувати, аналізування	30	0	проаналізувати, проаналізування	30	0	аналіз	30	0
77.	барвити, барвлення, забарвлювати, забарвлювання	30	0	забарвити, забарвлення	30	0	забарва, забарвленість	29 30	1 0

Бібліографія

1. Словник української мови (в 11-ти томах). — К.: Наукова думка, 1970—1980
2. Словарь української мови (в 4-х томах) / Б. Грінченко. — К.: «Наукова думка», 1996
3. Орфографічний словник української мови: Близько 120 000 слів. / Уклад.: С.І. Головащук, М.М. Пещак, В.М. Русанівський, О.О. Тараненко. — К.: «Довіра», 1994.—864 с.
4. Російсько-український словник (у 3-х томах) — К: Наукова думка, 1970.
5. ДСТУ 3966-2000 “Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять”
6. Словник технічної термінології / І. Шелудько, Т. Садовський. — К.: Державне видавництво України, 1928.— 588 с.
7. Російсько-український словник наукової і технічної мови / О.Войналович, В.Моргунюк — К.: Вирій, Сталкер, 1997.— 256 с.
8. Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос / В.В.Гейченко, В.М.Завірюхіна, О.О.Зеленюк та ін. — К.: Наук. думка, 1998.— 892 с.
9. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніццька класифікація) — К.: Державне патентне відомство України, 1997
10. Показчик ключових термінів до Міжнародної патентної класифікації — К.: Державне патентне відомство України, 1997
11. Російсько-український науково-технічний словник / В. Перхач, Б. Кінш — Львів, 1997. — 456 с.
12. Російсько-українсько-англійський військовий словник / В. Карачун, І. Черненко, С. Чиж та ін. — К., Техніка, 2001. — 750 с.

¹¹ Слово «управління» і його вживання в значенні дії і підрозділу установи скальковано з російського «управление» (за схемою: ветер — вітер).

**Сполучність
деяких слів з віддієслівними іменниками,
що означають дію чи подію**

Слова, з якими треба сполучати віддієслівні іменники, утворені від інфінітива недоконаного виду, що означають дію (те, що відбувалося, відбувається чи має відбуватися)	
тривалість засоби способи метод методика правила технологія процедура функція порядок настанови рекомендації під час в процесі	} завжди

Слова, з якими треба сполучати віддієслівні іменники, утворені від інфінітива доконаного виду, що означають подію (те, що відбулося чи має відбутися)	
момент мить свідоцтво посвідка акт дата день місяць рік план звіт після	} завжди } здебільшого

Приклади:

тривалість передавання
правила приймання
процедура затвердження
засоби виконання
технологія складання
процедура подавання
настанови щодо впровадження
порядок видавання
засіб пакування
метод розв'язування
функція перетворення
спосіб готування

момент передання
акт (про) прийняття
дата затвердження
звіт про виконання
момент складення
день подання
дата впровадження
рік видання
свідоцтво про упакування
час (момент) розв'язання
після перетворення
посвідка про відрядження

За "сполучність" проголосувало — 30, проти — 0.

Секретар
Начальник сектору
термінології та редагування
УкрНДІССТ



В. Моргунок
20.06.2002